

25.10

TORSDAGSSERIEN 3

Musikhuset kl. 19.00

Leonidas Kavakos, dirigent och violinsolist

*Wolfgang Amadeus Mozart: Violinkonsert nr 3 G-dur
KV 216*

25 min

I Allegro

II Adagio

III Rondeau (Allegro – Andante – Allegretto – Tempo 1)

Joseph Haydn: Symfoni nr 83 g-moll "Hönan"

22 min

I Allegro

II Andante

III Menuett (Allegretto)

IV Final (Vivace)

PAUS 20 min

*Franz Schubert: Symfoni nr 9, "Den stora C-dursymfonin"
D.944 op.posth*

60 min

I Andante – Allegro ma non troppo – più moto

II Andante con moto

III Scherzo (Allegro vivace) och Trio

IV Final (Allegro vivace)

Paus ca kl. 20.00. Konserten slutar ca kl. 21.30.

WOLFGANG AMADEUS MOZART (1756–1791): VIOLINKONSERT NR 3

Mozarts fem violinkonserter kom till under en period då han var aktiv som violinist och liksom pianokonserterna byggde de på hans egna erfarenheter av instrumentet. Den första violinkonserten komponerad våren 1773 var också hans första ursprungliga konsert över huvudtaget. De övriga fyra violinkonserterna är från år 1775 och fram till dess hade han redan skrivit en pianokonsert. När Mozarts mest aktiva period som violinist tog slut, upphörde han också med att komponera violinkonserter och tyngdpunkten i konsertgenren övergick till pianokonserterna.

I speltekniskt och musikaliskt hänseende kan violinkonserterna indelas i två grupper. Indelningen följer emellertid inte tillkomståren utan skiljelinjen går tvärs igenom år 1775 så att de tre sista konserterna är mera krävande och innehållsrikare än de två föregående. Mozarts egna solokadenser har inte bevarats och det är möjligt att han inte ens skrivit ut några kadenser utan enligt tidens praxis lämnade uppgiften åt solisterna.

Trots sina gemensamma drag är alla Mozarts violinkonserter unika verk med egna särdrag. G-durkonserten börjar energiskt och så att säga sprudlande av en skapande självkänsla som är ny i förhållande till den föregående violinkonserten. Långsamma satsen är magisk och självfull, vilket ytterligare framhävs av dess kontrasterande klang jämförd med första satsen: oboerna byts till

flöjter, violinerna och violorna är sordinerade, mot bakgrunden av en triolpuls vandrar cellorna och basfiolerna i värdiga pizzicato och över allt detta sjunger violinen sin nobelt gestaltade melodi. Finalen domineras av ett rondotema som dansar livfullt i 3/8-takt. Satsens mest överraskande vändning är en episod i jämn taktart. Där klingar först en gavottmelodi i moll och sedan ett mera folkligt tema som låter som om det förebådade Papagenos musik i Trollflöjten. Det var på Mozarts tid bekant som "Straßburger"-temat. Detta är således fråga om just den konsert som enligt Mozart gick "silkesmjukt" i Augsburg i oktober 1777.

JOSEPH HAYDN (1732–1809): SYMFONI NR 83

År 1784 eller alldeles i början av år 1785 fick Haydn sin dittills mest betydande utländska beställning, när den parisiska konsertarrangören Le Concert de la Loge Olympique beställde sex symfonier av honom för år 1787. Dessa s.k. *Parissymfonier* (nr 82–87) som Haydn komponerade åren 1785–86 utgjorde höjdpunkten i hans karriär som symfoniker dittills.

Enligt vår tids mest betydande Haydnforskare H. C. Robbins Landon gav *Parissymfonierna* prov på en "förbluffande kombination av prakt, elegans och värme". I mitten av 1780-talet var Haydn redan en fulländad mästare på sin egen symfoniska stil och var och en av *Parissymfonierna* är ett originellt

och individuellt mästerverk. *Symfoni nr 83 g-moll* är den enda av dem som går i moll och därför har man ibland i uttrycksmässigt hänseende velat hänföra den till de mollbenägna Sturm und Drang-symfonierna som skrivits ett femtontal år tidigare.

I öppningssatsen introducerar Haydn två teman av sinsemellan mycket avvikande karaktär: ett trotsigt mollbetonat öppningstema och ett sirligt sidotema vars ornament utgör grunden för det senare givna namnet på hela verket *La Poule* (Hönan). Sidotemats närvaro ger först genomföringen ett lättsamt uttryck men uttrycket förändras sedan med ett slag till passionerat drama. Haydn förbereder återtagningen med en spänningsfylld vändning som avtar gradvis.

Den långsamma satsen är en kombination av smekande elegans, känslsamhet och överraskande, t.o.m. skarpa betoningar. Tredje satsen är en folklig menuett, vars lättsamma trio färgas av ett flöjtsolo. Den intagande finalen som bygger på ett centralt tema rör sig rask i 12/8-takt. Genomföringens mörkare nyanser fördjupar men rubbar inte satsens energiska laddning och det gör inte heller de eleganta fermatfördröjningarna i slutet av satsen.

FRANZ SCHUBERT (1797–1828): SYMPHONI NR 9

Sommaren 1825 kom Franz Schubert i gång med arbetet på den "stora symfoni" som han drömt om och C-dursymfonin, varierande numrerad som Schuberts sjunde, åttonde eller nionde, blev färdig på våren eller i början av sommaren 1826. Gesellschaft der Musikfreunde i Wien gav Schubert ett bidrag om 100 floriner och var beredd att låta uruppföra verket. Vid repetitionerna i slutet av år 1827 spelade man igenom symfonin men fann den alltför svår och avstod från att framföra den.

Partituret hamnade i Schuberts bror Ferdinands ägo och hos honom fann Schumann noterna på nyårsdagen 1839. Han sände partituret till Mendelssohn, som dirigerade uruppförandet i Leipzig i mars 1839, över tio år efter kompositörens död. Symfonins final hade visserligen spelats i Wien lite tidigare, år 1836.

Det är lätt att konstatera att Schubert helt medvetet skapat ett verk av allra största format. I sin iver talade Robert Schumann om symfonins "himmelska längd". Första satsens långsamma introduktion börjar med ett valthornsmotiv som också hörs i slutet av satsen. Satsen blir en kraftfull sonatform vars snabba huvuddel färgas av marschliknande rytmer. Också i den andra satsen finns marschrytmer och för att vara en långsam sats är den ovanligt aktiv. Tredje satsen är ett ovanligt omfattande scherzo. Verket avslutas med

en energisk och målmedveten final, som i likhet med de två första satserna har marschliknande nyanser.

Fastän Schubert medvetet komponerade symfonin med Beethoven som förebild, har han i beundransvärd hög grad lyckats skapa ett självständigt symfoniskt ideal. Beethovens nionde symfoni kan ändå ha spökat i hans undermedvetna. I finalens genomföring dyker nämligen ett motiv upp som påminner om Beethovens berömda hymnmotiv. De olika satsernas karaktistiska rytm-motiv tycks för sin del hänvisa till Beethovens sjunde symfoni. Å andra sidan öppnar Schubert också visioner in i framtiden. Verkets lyriska, pastorala dimensioner gav exempelvis senare impulser åt Dvořák, medan den storvulna klangen och den monumentala formen å sin sida kan ha inspirerat Bruckner.

Kimmo Korhonen (sammandrag)

LEONIDAS KAVAKOS

Greken Leonidas Kavakos gjorde sitt internationella genombrott i samband med segern i Jean Sibelius-violintävlingen i Helsingfors 1985. Tre år senare vann han även Paganinitävlingen i Italien. Alltsedan dessa framgångar har han gästspelat regelbundet på olika håll i världen som solist med topporkestrar och under ledning av framstående dirigenter. Under denna säsong uppträder Kavakos bl.a. inom ramen för konserterna Artist Portrait arrangerade av

London Symphony Orchestra. Han har även utnämnts till Artist in Residence vid Berliner Philharmoniker.

Kavakos mångsidiga repertoar omfattar bl.a. violinkonserter från 1800- och 1900-talen. Han är känd för sina Mozart- och Bachtolkningar samt också för modernare verk, t.ex. Dutilleux' *L'arbre des songes* och Hartmanns *Concerto funèbre*.

Kavakos spelar även kammarmusik bl.a. med cellisten Gautier Capuçon och pianisterna Nikolai Lugansky och Yuja Wang. Han uppträder regelbundet vid prestigefyllda musikfestivaler, bl.a. i Verbier, Montreux, Edinburgh och Salzburg. Under denna säsong spelar Kavakos Beethovens sonater med pianisten Enrico Pace i Carnegie Hall och Concertgebouw i Amsterdam samt med pianisten Emmanuel Ax i Musikverein i Wien.

Under de senaste åren har Leonidas Kavakos även gjort karriär som dirigent. Han har dirigerat bl.a. Boston Symphony Orchestra, Atlanta Symphony Orchestra, Budapests festivalorkester, Rotterdams filharmoniker, Kungliga Filharmonikerna i Stockholm och Deutsches Symphonie Orchester Berlin. Under detta spelår dirigerar Kavakos även Wiener Symphoniker.

Kavakos har fått många pris för sina skivinspelningar, bl.a. för Mendelssohns violinkonsert och Mozarts fem konserter. År 1991 vann han det prestigefyllda Gramophone Award för sin inspelning av originalversionen av Sibelius violinkonsert. Kavakos träffade nyligen ett avtal med Decca och hans första inspelning med skivbolaget blir Beethovens sonater med pianisten Enrico Pace.

Leonidas Kavakos instrument är Stradivarius "Abergavenny" från år 1724.

RADIONS SYMFONIORKESTER

Radions symfoniorkester (RSO) är Yles orkester med uppgift att producera och främja finländsk musikkultur. Hösten 2013 tillträder Hannu Lintu som chefsdirigent för RSO. Under säsongen 2012–2013 är han orkesterns förste gästdirigent. RSO:s hedersdirigenter är Jukka-Pekka Saraste och Sakari Oramo.

Då Radioorkestern grundades år 1927, bestod den av tio musiker. På 1960-talet utvidgades ensemblen till fulltalig symfoniorkester. RSO:s chefsdirigenter har varit Toivo Haapanen, Nils-Eric Fougstedt, Paavo Berglund, Okko Kamu, Leif Segerstam, Jukka-Pekka Saraste och Sakari Oramo.

Den allra nyaste inhemska musiken har en viktig plats i RSO:s repertoar. Orkestern beställer och uruppför varje år ett flertal nya verk. Till RSO:s uppgifter hör också att för Yles arkiv spela in all finländsk orkestermusik med fulla radieringsrättigheter. Under säsongen 2012–2013 uruppför RSO sex inhemska verk som beställts av Yle.

RSO har spelat in på skiva musik av bl.a. Eötvös, Nielsen, Hakola, Lindberg, Saariaho, Sallinen, Kaipainen och Kokkonen samt premiärinspelningen av Armas Launis' opera Aslak Hetta. Orkesterns skivinspelningar har fått prestigefulla pris av bl.a. BBC Music Magazine och Académie Charles Cros. Skivan med Lindbergs och Sibelius' vio-

linkonserter med Lisa Batiashvili som solist (Sony BMG) fick priset MIDEM Classical Awards 2008. Samma år valde New York Times en annan RSO-skiva med musik av Magnus Lindberg till årets skiva.

RSO har en regelbunden turnéverksamhet. Under säsongen 2012–2013 företar orkestern tillsammans med Hannu Lintu en turné till östra Finland samt en Sydeuropaturné.

RSO:s radiokanal är Yle Radio 1, som radierar alla orkesterns konserter. Såväl de inhemska som de utländska konserterna sänds i allmänhet direkt. På RSO:s webbsidor (yle.fi/rso) kan man lyssna på och se konserterna live med hög upplösning.